

กสม. ๒

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๑๓ - ๑๑๔/๒๕๖๖

เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย์ ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง : การพัฒนาระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย - เชื่อนอุบลรัตน์

คำร้องที่

๑๙๑/๒๕๖๔

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ที่ ๑
กรมชลประทาน ที่ ๒

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

คำร้องที่

๗/๒๕๖๕

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

คำร้องทั้งสองคำร้องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิชุมชน ซึ่งมีประเด็นร้องเรียนอย่างเดียวกัน จึงให้พิจารณารวมกัน โดยให้เรียกผู้ร้องตามคำร้องที่ ๑๙๑/๒๕๖๔ ว่า ผู้ร้องที่ ๑ เรียกผู้ร้องตามคำร้องที่ ๗/๒๕๖๕ ว่า ผู้ร้องที่ ๒ เรียกสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ และเรียกกรมชลประทานว่า ผู้ถูกร้องที่ ๒

๑. ความเป็นมา

๑.๑ ผู้ร้องที่ ๑ ได้ร้องเรียนผ่านศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตามคำร้องที่ ๑๙๑/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๔ กล่าวอ้างว่า เมื่อปี ๒๕๔๘ - ๒๕๕๕ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ริเริ่มศึกษาความเหมาะสมการผันน้ำจากแม่น้ำโขงโดยแรงโน้มถ่วง และพบว่า เป็นไปได้ทางวิศวกรรมและคุ้มค่าในการผันน้ำไปยังต้นน้ำชี จึงได้ขยายผลและดำเนินโครงการศึกษาความเหมาะสมและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) รวมทั้งการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย์ ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง ต่อมาผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ทบทวนและศึกษาเพิ่มเติม

/ ผลการศึกษา ...

ผลการศึกษาของผู้ถูกร้องที่ ๒ และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย์ ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง : การพัฒนาระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย – เชื่อนอบรัตน์ เสนอต่อคณะกรรมการ ผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้ร้องที่ ๑ เห็นว่า โครงการดังกล่าวมีผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมและสังคม ผู้ดำเนินโครงการขาดความเข้าใจในภูมินิเวศและภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่เข้าใจ วัฒนธรรมการใช้น้ำและการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งในกระบวนการศึกษายังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึง จึงขอให้ตรวจสอบ

๑.๒ ผู้ร้องที่ ๒ ได้ร้องเรียนทางไปรษณีย์ ตามคำร้องที่ ๗/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕ กล่าวอ้างว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาเพื่อศึกษาและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย์ ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง : การพัฒนาระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย – เชื่อนอบรัตน์ โดยใช้วิธีจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และเร่งรัดให้ประชาชนตอบกลับ แต่ไม่ชี้แจงและ ทำความเข้าใจกับประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมตามที่รัฐธรรมนูญ รับรอง จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และ ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิด สิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ หนังสือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด่วนที่สุด ที่ ทส ๑๐๑๐.๖/๑๗๓๕๖ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๔ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ

๒.๑.๒ หนังสือบริษัท [REDACTED] ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๓ หนังสือผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ นร ๑๔๐๔/๑๑๙๖๙ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๔ หนังสือมูลนิธิ [REDACTED] ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๔ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๕ รายงานการประชุมตรวจสอบข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๔ ณ ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น

๒.๑.๖ รายงานการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๔ ณ จังหวัดขอนแก่น อุดรธานี หนองบัวลำภู และเลย

๒.๑.๗ หนังสือผู้ร้องที่ ๒ ที่ กษ ๐๓๒๗/๒๕๘ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๘ รายงานการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ระหว่างวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ถึงวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๕ ณ จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู และเลย

๒.๑.๙ รายงานการประชุมหารือแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๕ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๐ หนังสือจังหวัดเลย ที่ ลย ๐๐๑๗.๑/๕๖๓๗ ลงวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๑ หนังสือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ ทส ๑๐๑๐.๖/๗๒๔๘ ลงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๕ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๒ รายงานสรุปการเสวนา เรื่อง “Policy Dialogue ก้าวสู่ปีที่ ๕ พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ : สิทธิมนุษยชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมกับศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๕

๒.๑.๑๓ รายงานการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕ ณ จังหวัดหนองบัวลำภู

๒.๑.๑๔ หนังสือสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ ทส ๑๐๐๙.๖/๒๐๑๖ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๑๕ หนังสือผู้ร้องที่ ๑ ด่วนที่สุด ที่ นร ๑๔๐๔/๔๗๘ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

๑) ผู้ร้องที่ ๑ ให้ข้อเท็จจริงว่า คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ได้พิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๔ และมีมติให้ผู้ร้องที่ ๑ และผู้ร้องที่ ๒ จัดทำข้อมูลเพิ่มเติม ผู้ร้องเห็นว่า รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงจากประชาชนในลุ่มน้ำภาคอีสาน และเป็นโครงการที่ใช้งบประมาณสูง รวมทั้งมีผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม นอกจากนี้ผู้ร้องทั้งสองได้อ้างปัญหาภัยแล้งและ

ความยากจนของคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเป็นข้ออ้างในการดำเนินโครงการ ในขณะที่ยังขาดความเข้าใจภูมินิเวศ วัฒนธรรมการใช้น้ำ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนในพื้นที่ จึงไม่เห็นด้วยในการดำเนินโครงการดังกล่าว และขอให้รับฟังความเห็นจากประชาชนให้รอบด้าน

๒) ผู้ร้องที่ ๒ และประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการในพื้นที่อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู รวม ๕๒ คน ให้ข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า ประชาชนในพื้นที่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอย่างชัดเจนรอบด้าน เช่น ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น การเวนคืนที่ดิน ขอบเขตโครงการ จำนวนพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบ รวมถึงการชดเชยเยียวยา ที่ผ่านมาหน่วยงานเจ้าของโครงการไม่เคยเข้าพื้นที่ มีเพียงเจ้าหน้าที่ของบริษัทที่ปรึกษา นอกจากนี้ ประชาชนยังได้รับแบบสอบถามเกี่ยวกับที่ดินทางไปรษณีย์ ซึ่งอ่านแล้วไม่เข้าใจ บางส่วนจึงไม่ได้ตอบกลับ ส่วนผู้ที่ตอบกลับก็ประสงค์ให้ยกเลิกแบบสอบถาม เนื่องจากไม่มั่นใจการดำเนินการ กรณีดังกล่าวจึงทำให้มีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับการสูญเสียที่ดินทำกิน ทั้งนี้ ประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการได้ใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกอ้อย ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และปาล์มน้ำมัน และไม่ประสงค์ให้มีโครงการ

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

ผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๒ และบริษัท [REDACTED] ชี้แจง

ข้อเท็จจริงสอดคล้องกัน สรุปได้ดังนี้

๑) ความเป็นมาของโครงการ

๑.๑) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ ๑๐๓.๕ ล้านไร่ หรือประมาณ ๑ ใน ๓ ของพื้นที่ประเทศไทย มีประชากร ๒๑.๙ ล้านคน มีลุ่มน้ำหลักที่สำคัญ ๓ ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำโขงอีสาน ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล มีพื้นที่การเกษตร ๖๓.๘๕ ล้านไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน ๘.๖๙ ล้านไร่ (ร้อยละ ๑๓.๖๑ ของพื้นที่การเกษตร) พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ยังอาศัยน้ำฝน ทำนาได้เพียงปีละ ๑ ครั้ง ประชาชนประสบทั้งปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก และปัญหาขาดแคลนน้ำอันเกิดจากฝนทิ้งช่วงในฤดูฝนและขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง แหล่งกักเก็บน้ำต้นทุนมีน้อย เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบสูงและมีลักษณะแบนราบ ส่วนใหญ่ต้องใช้การสูบน้ำจากแม่น้ำลำคลองมาใช้เป็นหลัก ทั้งนี้ เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อปี เท่ากับ ๘๗,๔๘๖ บาทต่อครัวเรือนต่อปี ต่ำที่สุดกว่าทุกภาค คิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรทั้งประเทศ (๑๔๘,๔๓๗ บาทต่อครัวเรือนต่อปี) มีคนยากจนมากถึง ๒.๑๓ ล้านคน (ร้อยละ ๓๙.๙๔ ของจำนวนคนยากจนทั้งประเทศ) สภาพปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิดจากเกษตรกรที่มีรายได้น้อยไม่มีโอกาสเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากน้ำในการนำมาใช้ด้านการเกษตร

๑.๒) ประเทศไทยมีแนวคิดที่จะผันน้ำโขงมาใช้ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๓ ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่ต้องสูบน้ำจากแม่น้ำโขง มีเพียงโครงการผันน้ำ โขง เลย ชี มูล ของผู้ถูกร้องที่ ๒ เท่านั้น ที่เป็นการผันน้ำโดยอาศัยแรงโน้มถ่วง โดยให้น้ำโขงไหลเข้าปากแม่น้ำเลยผ่านคลองชักน้ำและอุโมงค์ผันน้ำเข้าสู่พื้นที่ลุ่มน้ำโขงอีสาน ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล และเนื่องจากแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำระหว่างประเทศที่มี

/ ปริมาณน้ำ ...

ปริมาณน้ำมาก (๔๗๕,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี) จึงมีศักยภาพที่จะผันน้ำโขงมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ การเกษตรอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ โครงการจะช่วยลดการใช้พลังงานไฟฟ้าและลดค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำจาก ลำน้ำสาขาแม่น้ำโขงเข้าสู่พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๑.๓) เมื่อปี ๒๕๕๕ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ศึกษาและประเมินสิ่งแวดล้อมระดับ ยุทธศาสตร์โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูล โดยแรงโน้มถ่วง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในระดับนโยบาย ระดับแผน และระดับแผนงาน การพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อพัฒนาโครงการแล้วเสร็จ จะทำให้ภาพรวมเศรษฐกิจมหภาคของประเทศ เติบโตขึ้น ทั้งในด้านการผลิต อุตสาหกรรมและการส่งออกสินค้าเกษตรสู่ตลาดโลก เศรษฐกิจครัวเรือนของ เกษตรกรจะเติบโตแบบก้าวกระโดด เกษตรกรจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและหลุดพ้นจากความยากจน ทั้งนี้ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า หากต้องการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำชีให้เป็นศูนย์กลางของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และ เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้มั่นคง และยั่งยืน จะต้องเพิ่มน้ำต้นทุนในพื้นที่ลุ่มน้ำชีโดยการผันน้ำโขง

๑.๔) พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ บัญญัติให้จัดตั้งผู้ถูกร้อง ที่ ๑ ให้มีภารกิจในการกำกับดูแลแผนหลักและภาพรวมของการบริหารจัดการน้ำ และเนื่องจากโครงการ บริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ มีลักษณะเป็นการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำซึ่งเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ต้องมี แผนบริหารจัดการน้ำและจัดสรรน้ำระหว่างลุ่มน้ำ รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาโครงการดังกล่าวมีความรอบคอบ ครอบคลุม และเป็นการเร่งรัดขับเคลื่อนโครงการ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ในฐานะหน่วยงานกำกับด้านนโยบายจึงเข้าร่วมดำเนินการกับผู้ถูกร้องที่ ๒ โดยได้ว่าจ้าง บริษัท [REDACTED] และบริษัท [REDACTED] เป็นผู้จัดทำรายงานการประเมิน ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

๑.๕) ในระหว่างทบทวนโครงการ สภาผู้แทนราษฎรได้แต่งตั้ง คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำทั้งระบบ โดยคณะอนุกรรมาธิการ วิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขง เลย ชี มูล สงคราม ได้ลงพื้นที่ช่วงระหว่าง เดือนมิถุนายน - สิงหาคม ๒๕๖๓ ใน ๒๐ จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อรับทราบปัญหา ความต้องการของหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ และขับเคลื่อนโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ โดยในหลายพื้นที่ประชาชนได้ร้องขอให้โครงการช่วยสูบน้ำส่งให้พื้นที่สูงที่บริเวณคลองส่งน้ำพาดผ่าน ได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู หนองคาย อุดรธานี และขอนแก่น เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวไม่มีศักยภาพในการ พัฒนาแหล่งน้ำ เป็นพื้นที่แห้งแล้งซ้ำซาก ขาดแคลนน้ำทั้งเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรในระดับที่ รุนแรง คณะอนุกรรมาธิการฯ จึงเห็นว่า ควรดำเนินโครงการตามที่ประชาชนร้องขอเพื่อให้เกิดความเท่าเทียม ในการเข้าถึงน้ำและครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง และมีมติสนับสนุนและเร่งรัดผลักดันขับเคลื่อนโครงการ โดยเร็ว รวมทั้งปรับระยะเวลาการพัฒนาให้แล้วเสร็จเร็วขึ้น

/ ๑.๖) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ...

๑.๖) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้จัดทำแผนหลักการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงและลำน้ำสาขาของแม่น้ำโขง เพื่อลดความเสี่ยงการขาดแคลนน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน สร้างหลักประกันให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกได้อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง โดยให้พัฒนาและใช้น้ำในประเทศให้เต็มศักยภาพก่อน หากไม่เพียงพอ จึงจะพิจารณาผันน้ำโขงเข้ามาเสริมความต้องการใช้น้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับ ทั้งนี้ แผนดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๓ โดยแบ่งเป็น ๔ องค์ประกอบ ดังนี้

- องค์ประกอบที่ ๑ : การพัฒนาใช้น้ำสาขาของแม่น้ำโขง โดยการสร้างประตุน้ำในลำน้ำสาขา มีเป้าหมายเพื่อบรรเทาปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งในพื้นที่ลุ่มน้ำสาขาริมน้ำโขงตอนกลางและตอนล่าง

- องค์ประกอบที่ ๒ : การพัฒนาใช้น้ำโขงสู่ลุ่มน้ำข้างเคียง มีเป้าหมายเพื่อบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้ง ในเขตจังหวัดหนองคาย อุดรธานี และลุ่มน้ำข้างเคียง

- องค์ประกอบที่ ๓ : การพัฒนาใช้น้ำโขงโดยแรงโน้มถ่วงสู่พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเป้าหมายเพื่อเติมน้ำให้อ่างเก็บน้ำเดิมที่มีปัญหา สามารถผันน้ำช่วยพื้นที่ต้นน้ำชีต้นน้ำมูลที่มีความแห้งแล้งขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง โดยเฉพาะจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา ซึ่งแบ่งการพัฒนาเป็น ๔ ระยะย่อย และโครงการข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของระยะย่อยที่ ๑

- องค์ประกอบที่ ๔ : การพัฒนาฝายปากชมเพื่อประโยชน์ด้านไฟฟ้าพลังน้ำ มีเป้าหมายเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า เสริมความมั่นคงด้านน้ำ รักษาระบบนิเวศ และท่องเที่ยว โดยโครงการดังกล่าวเป็นการพัฒนาเขื่อนระบายน้ำกลางแม่น้ำโขงในเขตพรมแดนไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อประโยชน์ด้านไฟฟ้าพลังน้ำและเพิ่มประโยชน์ด้านการเกษตร

ทั้งนี้ การพัฒนาใช้น้ำโขงโดยแรงโน้มถ่วงสู่พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สอดคล้องและช่วยสนับสนุนเป้าหมายแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ด้านที่ ๒ การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต กลยุทธ์ที่ ๒.๔ การพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำ/ระบบส่งน้ำใหม่ ซึ่งเป็นการเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำ/อาคารบังคับ/ระบบส่งน้ำ (เป้าหมาย ๒๐ ปี ๗,๓๓๒ แห่ง เพิ่มปริมาณน้ำ ๑๓,๒๔๓ ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มปริมาณน้ำที่บริหารจัดการได้ ๘,๓๙๗ ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มพื้นที่มีระบบส่งน้ำ ๑๗,๙๔๕,๒๓๒ ไร่) และกลยุทธ์ที่ ๒.๕ พัฒนาระบบผันน้ำ และระบบเชื่อมโยงแหล่งน้ำ (เป้าหมาย ๒๐ ปี เพิ่มปริมาณน้ำ ๒,๕๙๖ ล้านลูกบาศก์เมตร)

๒) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ

๒.๑) โครงการจะใช้ประโยชน์จากสภาพภูมิประเทศที่เป็นพื้นที่สูง ผันน้ำจากแม่น้ำโขงในจุดสูงสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณปากแม่น้ำเลย อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ไหลผ่านอุโมงค์แรงดันและคลองลำเลียงน้ำ เพื่อส่งน้ำโดยแรงโน้มถ่วงให้พื้นที่การเกษตร พื้นที่ห้วยงาน แนวผันน้ำโขงอีสานและแนวผันน้ำชี - มูล ครอบคลุมเขตการปกครอง ๑๐ อำเภอ ๔ จังหวัด ประกอบด้วย

/ จังหวัดเลย ...

จังหวัดเลย หนองบัวลำภู อุดรธานี และขอนแก่น ระยะทางรวม ๑๗๔.๔๔๙ กิโลเมตร มีองค์ประกอบและ
กิจกรรมการก่อสร้าง ดังนี้

๒.๑.๑) การปรับปรุงแม่น้ำเลย เป็นการขุดลอกปรับปรุงบริเวณปากแม่น้ำ
เลย เริ่มจากจุดบรรจบแม่น้ำเลยกับแม่น้ำโขงย้อนกลับเข้ามาเป็นระยะ ๐.๙๐๑ กิโลเมตร โดยปรับปรุง
แม่น้ำเลยในขอบเขตตลิ่งเดิม

๒.๑.๒) การขุดคลองชักน้ำ เป็นการขุดคลองใหม่ต่อจากการปรับปรุง
แม่น้ำเลย เริ่มขุดจากจุดบรรจบกับแม่น้ำเลย ระยะทาง ๑.๓๔๑ กิโลเมตร

๒.๑.๓) การขุดเจาะอุโมงค์แรงดัน ๑ แฉก ระยะทาง ๖๔.๕๘๑ กิโลเมตร

๒.๑.๔) การขุดคลองลำเลียงน้ำ ๕ ช่วง ช่วงที่ ๑ ระยะทางรวม ๕๙.๑๖๘
กิโลเมตร

๒.๑.๕) การขุดเจาะอุโมงค์เข้าออก (Adit) เป็นอุโมงค์ทางเข้าออกระหว่าง
ทางเพื่อใช้เข้าไปขุดเจาะอุโมงค์แรงดัน และขนส่งวัสดุที่ได้จากการขุดเจาะอุโมงค์ออกมา รวมทั้งใช้สำหรับ
การบำรุงรักษาอุโมงค์ ๔ แห่ง

๒.๑.๖) อุโมงค์การไหลแบบทางน้ำเปิด ๓ ช่วง รวมความยาว ๔๘.๔๕๘
กิโลเมตร

๒.๑.๗) พื้นที่จัดการวัสดุ (Disposal Area) เป็นสถานที่จัดเตรียมไว้
สำหรับนำหินและดินที่ได้จากการขุดเจาะอุโมงค์และอาคารประกอบมากองทิ้งไว้อย่างเหมาะสมและ
เรียบร้อย ๑๑ แห่ง

๒.๒) การมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๒.๑) การสำรวจทรัพย์สิน จากการสำรวจข้อมูลผลกระทบต่อดินและ
สิ่งปลูกสร้างตลอดแนวโครงการพบว่า มีประชาชนได้รับผลกระทบด้านที่ดิน ๑,๐๓๕ ราย พื้นที่ทำกินรวม
๑,๔๒๗ แปลง (๑๐,๘๖๕ ไร่) และสิ่งปลูกสร้าง ๓๐๓ หลัง จากการสำรวจความคิดเห็นผู้ได้รับผลกระทบ
โดยตรง (ใช้แบบสอบถาม) ๙๒๖ ราย เห็นด้วยกับโครงการ ๕๐๗ ราย ไม่เห็นด้วย ๔๑๙ ราย สำหรับผู้ที่
ได้รับผลกระทบด้านที่ดินทั้งแปลง มี ๔๐๐ กว่าราย ส่วนการชดเชยผลกระทบด้านทรัพย์สิน ผู้ถูกร้องที่ ๒
จะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยจะใช้การเจรจาปรองดองเป็นหลัก ตามหลักเกณฑ์ของผู้ถูกร้องที่ ๒
และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ กรณีสูญเสียที่ดินทั้งแปลง อาจใช้กลไกการจัดหาที่ดินของ
คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ และกรณีสูญเสียที่ดินบางส่วน จะมีแผนฟื้นฟูเพิ่มเติม เช่น การพัฒนา
อาชีพ การจัดตั้งสหกรณ์ เป็นต้น

๒.๒.๒) การประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม ผู้จัดทำรายงานการ
ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น ๒ ครั้ง (ปฐมนิเทศโครงการ และปัจฉินิเทศ
โครงการ) และการประชุมพื้นที่ย่อย ดังนี้

(๑) การประชุมรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๑ (ปฐมนิเทศโครงการ) ๒ เวที (จังหวัดเลย และจังหวัดหนองบัวลำภู) จัดประชุมวันที่ ๑๘ - ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๑ ผู้เข้าร่วมประชุม ๒๖๖ คน ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการระดับจังหวัดและอำเภอ และผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่โครงการ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานชุมชน และคณะกรรมการลุ่มน้ำ และสรุปผลผ่านแบบสอบถาม โดยมีผู้ส่งแบบสอบถาม ๒ เวที รวม ๑๕๒ คน ส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการมีความจำเป็นต่อการพัฒนา ร้อยละ ๘๕.๗๕ และเห็นว่าโครงการจะสามารถแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำได้มาก ร้อยละ ๗๓.๘๒

(๒) การประชุมกลุ่มย่อย ๓ เวที (อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อำเภอสุวรรณคูหา และอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู) จัดประชุมวันที่ ๒๖ - ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ มีผู้เข้าร่วมประชุม ๕๗๙ คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเจ้าของแปลงที่ดิน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานชุมชน และคณะกรรมการลุ่มน้ำ เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในโครงการ ๓๕๔ คน มีผู้ส่งแบบสอบถาม ๓ เวที รวม ๓๘๐ คน ส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการมีความจำเป็นต่อการพัฒนาระดับมาก ร้อยละ ๗๕ และเห็นว่าโครงการจะสามารถแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำในพื้นที่ได้มาก ร้อยละ ๗๒.๙๗

(๓) การประชุมรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๒ (ปัจฉิมนิเทศโครงการ) ๓ เวที (จังหวัดเลย ๑ เวที และจังหวัดหนองบัวลำภู ๒ เวที) จัดประชุมวันที่ ๘ - ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓ มีผู้เข้าร่วมประชุม ๕๖๒ คน ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของแปลงที่ดินที่อาศัยและทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่องค์ประกอบโครงการ ส่วนราชการระดับจังหวัดและอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงในโครงการ ๓๐๒ คน มีผู้ส่งแบบสอบถาม ๓ เวที รวม ๓๘๒ คน ส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการมีความจำเป็นต่อการพัฒนาและมีประโยชน์ต่อราษฎรและชุมชน ร้อยละ ๖๔.๘๓ เมื่อสอบถามถึงความเพียงพอของมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เห็นว่ามาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเพียงพอ ร้อยละ ๙๒.๙๔ ขณะที่มาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เห็นว่าเพียงพอ ร้อยละ ๘๙.๐๘

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๔ คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการดังกล่าวได้มีมติให้ปรับปรุงเพิ่มเติมข้อมูลใน ๑๔ ประเด็นหลัก ๒๐๐ ข้อย่อย และให้เก็บข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบให้ครบร้อยละ ๑๐๐ ของผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมด จึงได้สำรวจความคิดเห็นเพิ่มเติม และสามารถเก็บเพิ่มได้ ๑๕ ราย จาก ๑๒๔ ราย รวมทั้งได้จัดรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมในกลุ่มนักวิชาการและเครือข่ายต่าง ๆ ที่เป็นองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และองค์กรพัฒนาเอกชน รวม ๓๒ องค์กร

๒.๓) พื้นที่รับประโยชน์

๒.๓.๑) การพัฒนาโครงการระยะที่ ๑ ในกรณีที่ยังไม่พัฒนาระบบชลประทาน จะมีปริมาณน้ำผันเท่ากับ ๑,๘๙๔.๑ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยจำแนกเป็นปริมาณน้ำผันในฤดูฝน ๑,๓๐๗.๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และฤดูแล้ง ๕๘๗.๑ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยจะมีพื้นที่ชลประทาน

/ ของโครงการ ...

ของโครงการเดิมได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโครงการระยะที่ ๑ รวม ๑,๓๙๓,๕๑๒ ไร่ กรณีพัฒนาโครงการเต็มศักยภาพจะเพิ่มปริมาณน้ำในกลุ่มน้ำโดยการผันน้ำโขงด้วยแรงโน้มถ่วง ๒๙,๘๖๙ ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มพื้นที่ชลประทานฤดูฝน ๓๑.๗๑ ล้านไร่ และฤดูแล้ง ๑๑.๑๕ ล้านไร่ ทั้งนี้ ศักยภาพการพัฒนาแหล่งน้ำภายในประเทศ สามารถเก็บกักน้ำได้เพียง ๑๙,๒๑๗ ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำท่าในกลุ่มน้ำโขง ซี มูล ที่ไม่สามารถเก็บกักไว้ใช้งานได้ และไหลลงแม่น้ำโขงประมาณ ๓๘,๘๐๓ ล้านลูกบาศก์เมตร การผันน้ำโขงที่ปากแม่น้ำเลย จึงสามารถนำน้ำท่าในประเทศที่ไหลลงแม่น้ำโขงกลับมาใช้ได้อีก

๒.๓.๒) มีผู้ได้รับประโยชน์ภาคเกษตร ๑.๓๖ ล้านครัวเรือน เกษตรกร ๕.๓๙ ล้านคน ใน ๒๐ จังหวัด ๒๘๑ อำเภอ สร้างรายได้ภาคเกษตรเป็นเงิน ๑๗๓,๑๕๘ บาทต่อครัวเรือนต่อปี ซึ่งสูงกว่ารายได้ภาคเกษตรเฉลี่ยทั้งประเทศซึ่งมีค่าประมาณ ๑๔๘,๔๓๗ บาทต่อครัวเรือนต่อปี

๒.๓.๓) สามารถเติมน้ำให้กับแหล่งเก็บกักน้ำต่าง ๆ และเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง เช่น อ่างเก็บน้ำ อ่างสำรองน้ำ หนองน้ำ แก้มลิง และเติมน้ำในแม่น้ำธรรมชาติและสาขา ในกลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ ซี มูล ทั้งนี้ การเติมน้ำจะเติมเฉพาะในช่วงปลายฤดูฝนและในฤดูแล้ง ทำให้มีน้ำตลอดปี (โดยเฉพาะฤดูแล้ง) เป็นการฟื้นชีวิตลำน้ำและสร้างความหลากหลายทางชีวภาพขึ้นมาใหม่ นอกจากนี้ยังสามารถส่งน้ำให้พื้นที่วิกฤติแห้งแล้ง ส่งน้ำยากได้ เช่น พื้นที่ปากแม่น้ำเลย จังหวัดหนองบัวลำภู พื้นที่อพยพของอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ พื้นที่ต้นน้ำชี ต้นน้ำมูล พื้นที่ริมเชิงเขาพนมดงรัก พื้นที่จังหวัดมุกดาหาร เป็นต้น

๒.๓.๔) โครงข่ายถนนลาดยางขนาดสี่ช่องจราจรตามแนวคันคลองสองฝั่งของคลองส่งน้ำสายหลัก ๖ สาย ความยาวรวม ๒,๒๗๑ กิโลเมตร และมีถนนลูกรังหนึ่งช่องจราจรของคลองสายซอยและคลองแยกซอย ความยาวรวมประมาณ ๘,๐๐๐ กิโลเมตร กระจายไปถึงแปลงเพาะปลูก ซึ่งจะเพิ่มเส้นทางลำเลียงผลผลิตมายังเส้นทางคมนาคมทางบกเส้นหลักได้เป็นอย่างดี

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) มูลนิธิ [REDACTED] ชี้แจงดังนี้

๑.๑) เมื่อปี ๒๕๔๒ นักกิจกรรมทางสังคมได้หาแนวทางและต่อยอดความคิดของ [REDACTED] บิณฑสันต์ โดยเสนอให้นำน้ำจากแม่น้ำโขงจากจุดสูงสุดบริเวณปากแม่น้ำเลย ในระดับ ๒๑๒ เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ผันเข้าสู่ปากแม่น้ำเลย และก่อสร้างคลองชักน้ำผ่านอุโมงค์ผันน้ำและแนวคลองส่งน้ำเดิมลงในเขื่อนอุบลรัตน์ เพื่อให้เขื่อนอุบลรัตน์และเขื่อนลำปาวเก็บกักน้ำและกระจายน้ำไปพื้นที่ต่าง ๆ ในกลุ่มน้ำชีและกลุ่มน้ำมูล

๑.๒) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่การเกษตร ๖๓.๘๕ ล้านไร่ แต่เป็นพื้นที่ชลประทานเพียงร้อยละ ๑๓.๖๑ และประสบปัญหาภัยแล้ง ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและในช่วงฝนทิ้งช่วง มีหมู่บ้านประสบภัยแล้ง ๒๕,๗๔๒ หมู่บ้าน ส่งผลกระทบต่อรายได้และการดำรงชีวิตของประชาชน

๑.๓) ปัญหาอุทกภัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยจังหวัดที่อยู่ติดริมแม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำโขง กว่า ๑๐ จังหวัด ต้องประสบปัญหาอุทกภัย ส่งผลกระทบต่อชุมชนและพื้นที่การเกษตร เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

๑.๔) จากสภาพปัญหาความยากจน เนื่องมาจากเกษตรกรมีรายได้น้อย ไม่มีโอกาสเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากน้ำ และความเสี่ยงที่พื้นที่จะเป็นทะเลทราย จึงเห็นว่าแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำระหว่างประเทศที่มีปริมาณน้ำมาก สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่การเกษตรอย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องพัฒนาโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูล เพื่อกระจายน้ำให้พื้นที่การเกษตร และสามารถพลิกฟื้นพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำเพื่อการเพาะปลูกในช่วงฤดูแล้ง มีการใช้ประโยชน์และเพิ่มโอกาสในการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น

๒) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.)

๒.๑) โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ เข้าข่ายต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๔ และเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ซึ่ง คชก. มีมติให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมข้อมูลในรายงาน โดยข้อมูล ณ วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๖ สผ. ยังไม่ได้รับรายงานการแก้ไขเพิ่มเติมแต่อย่างใด

๒.๒) คชก. ให้ความเห็นในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน และให้ปรับปรุงรายละเอียดเพิ่มเติมเรื่องเศรษฐกิจสังคมต่าง ๆ เช่น การจัดการพื้นที่กองดิน การสำรวจผู้ได้รับผลกระทบและผู้ได้รับประโยชน์ การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มอ่อนไหว ทั้งกับหน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษาในพื้นที่ และสำรวจความเห็นของผู้นำในชุมชน โดยให้สำรวจให้ครบร้อยละ ๑๐๐ และเพิ่มการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอดการดำเนินโครงการ และเปิดให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบมากขึ้น ส่วนการกำหนดมาตรการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม คชก. ได้พิจารณาในทุกมิติ ทั้งหมด ๙ ด้าน ซึ่งรวมถึงเรื่องผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ และผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำ เช่น การติดตะแกรงก่อนลงระบบสูบน้ำเพื่อป้องกันสัตว์น้ำต่าง ๆ ถูกดูดเข้าอุโมงค์

๒.๓) การศึกษาโครงการแบ่งออกเป็น ๒ ระยะ ซึ่งในระยะที่ ๑ ถูกแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง โดยในระยะแรกจะศึกษาแค่ส่วนหัวงานแนวอุโมงค์ที่เป็นแนวส่งน้ำ ไม่ได้ศึกษาระบบชลประทาน ในระยะที่ ๑ จึงตกลงกันว่า จะปล่อยน้ำลงที่เขื่อนอุบลรัตน์ ส่วนการศึกษาระบบชลประทานอยู่ระหว่างดำเนินการของผู้ถูกร้องที่ ๒ ซึ่งให้ข้อมูลว่า ก่อนดำเนินการได้ศึกษาความคุ้มค่าเบื้องต้นแล้ว ประเด็นที่ คชก. ห่วงใย คือ ผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นผู้ศึกษาโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง

/ เลย ชี มูลฯ ...

เลย ซี มูลฯ แต่ผู้ถูกร้องที่ ๒ จะเป็นผู้รับผิดชอบระบบชลประทาน ดังนั้น การตั้งงบประมาณจึงอาจจะไม่ไปในทิศทางเดียวกัน

๓) กรมเจ้าท่า กรมเจ้าท่ามีโครงการศึกษาและสำรวจแม่น้ำเลย พื้นที่คาบเกี่ยวกับโครงการบริหารจัดการน้ำโขง เลย ซี มูลฯ ระยะทางประมาณ ๒๕ กิโลเมตร หลังจากทราบว่า จะมีโครงการดังกล่าว จึงยุติการศึกษาไว้ก่อนเพื่อรอความชัดเจน สำหรับการขุดลอกปากแม่น้ำเลยจุดที่บรรจบกับแม่น้ำโขงประมาณ ๙๐๐ เมตร การขุดเจาะอุโมงค์ส่วนต่าง ๆ ที่เปิดลำน้ำและทางออกอุโมงค์ต้องขออนุญาตกรมเจ้าท่า สภาพลำน้ำในปัจจุบันบริเวณเหนือปากแม่น้ำเลยขึ้นไปในแม่น้ำโขง มีท่าทราย ๑๐ แห่ง ด้านล่างเป็นอำเภอยางคายนและแก่งคุดคู้ อย่างไรก็ตาม อัตราการไหลและปริมาณน้ำที่จะไหลเข้าอุโมงค์ อาจมีผลกระทบต่อผู้ใช้น้ำและระบบนิเวศปากแม่น้ำเลย จึงจำเป็นต้องศึกษาในส่วนนี้ด้วย

๔) กรมทรัพยากรธรณี สภาพทั่วไปทางธรณีวิทยาของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นที่ราบสูงโคราช แบ่งเป็น ๒ แอ่ง คือ แอ่งด้านใต้ เรียกว่า แอ่งโคราช และแอ่งด้านเหนือ เรียกว่า แอ่งสกลนคร ชั้นหินในพื้นที่แนวอุโมงค์ของโครงการบริหารจัดการน้ำโขง เลย ซี มูลฯ ช่วงจังหวัดเลย ส่วนใหญ่เป็นหินในยุคเก่ามีความคงทนสูง แต่ในช่วงจังหวัดหนองบัวลำภูไปถึงเขื่อนอุบลรัตน์จะเป็นกลุ่มหินทรายสีแดงโคราช และบางส่วนในพื้นที่อำเภอสุวรรณคูหา มีภูเขาหินปูน สำหรับแผ่นดินไหวมีกลุ่มรอยเลื่อนที่อยู่ใกล้แนวโครงการ คือ กลุ่มรอยเลื่อนเพชรบูรณ์ และมีแนวรอยเลื่อนที่อยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ที่ยังเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ และจากภาพถ่ายแผนที่ทางอากาศพบกลุ่มรอยเลื่อนที่อยู่ใน สปป.ลาว บริเวณฝั่งตรงข้ามกับปากแม่น้ำเลย แต่ยังไม่พบหลักฐานที่แน่ชัดว่าเป็นรอยเลื่อนที่มีพลัง (รอยเลื่อนบนเปลือกโลกที่มีโอกาสทำให้เกิดแผ่นดินไหวจากการขยับตัวในอนาคต)

๕) จังหวัดเลย การดำเนินการโครงการดังกล่าวส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเลย ย่อมมีผลกระทบทางกายภาพและวิถีชีวิตของประชาชนจำนวนมาก เพื่อสร้างความเข้าใจกับประชาชนถึงรายละเอียด ข้อดีและข้อเสียของโครงการ การศึกษาผลกระทบทุกมิติที่มีผลงานวิชาการรับรอง จึงควรจัดทำแนวทางเพื่อใช้ในการศึกษาและชี้แจงของหน่วยงานในพื้นที่ เนื่องจากในการจัดประชุมชี้แจงรับฟังความคิดเห็นที่ผ่านมา ยังไม่มีรายงานที่อ้างอิงได้ในเชิงวิชาการที่พร้อมจะเผยแพร่และทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่

๒.๒.๔ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) รายงานการลงพื้นที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่รับฟังข้อเท็จจริงจากผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการตามแนวเขตที่โครงการพาดผ่าน อาทิ เจ้าของที่ดินที่จะได้รับผลกระทบ ผู้นำชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ ณ จังหวัดเลย หนองบัวลำภู อุดรธานี และขอนแก่น รวม ๓ ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๒ - ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๔ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ - ๔ มีนาคม ๒๕๖๕ และครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๙ - ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕ สรุปได้ดังนี้

๑.๑) ผู้อำนวยการโรงไฟฟ้าเขื่อนอุบลรัตน์ อำเภอบุธัน จังหวัดขอนแก่น และคณะ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในเขื่อนอุบลรัตน์ ซึ่งเป็นพื้นที่รับประโยชน์ของโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ ระยะที่ ๑ สรุปได้ว่า เขื่อนอุบลรัตน์มีความจุประมาณ ๒,๔๓๑ ล้านลูกบาศก์เมตร กักเก็บน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเป็นหลัก การบริหารจัดการน้ำของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยอยู่ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ บริเวณท้ายน้ำเขื่อนอุบลรัตน์เป็นแม่น้ำชีและแม่น้ำพอง ซึ่งแม่น้ำชีมีต้นน้ำมาจากจังหวัดชัยภูมิ และไหลมาบรรจบกับแม่น้ำพองที่จังหวัดขอนแก่น แล้วจึงไหลรวมกันไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่จังหวัดอุบลราชธานี ปัญหาของกลุ่มน้ำชี คือ ในช่วงหน้าฝนเกิดน้ำท่วม แต่ในช่วงหน้าแล้งไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ เนื่องจากแม่น้ำชีไม่มีเขื่อนกั้นน้ำ มีเพียงฝายทดน้ำ การกักเก็บน้ำจึงทำได้ไม่มาก ทั้งนี้ การระบายหรือพร่องน้ำจากเขื่อนอุบลรัตน์มากเกินไปอาจทำให้น้ำท่วมที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของประชาชนได้เช่นกัน

๑.๒) ผู้แทนสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๖ (อุดรธานี) ให้ข้อมูลว่า ที่ผ่านมาไม่เคยได้รับการประสานหรือเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ แต่เมื่อพิจารณาจากแนวเขตพื้นที่โครงการเปรียบเทียบกับแผนที่ของกรมป่าไม้พบว่า มีแนวพาดผ่านพื้นที่ป่าไม้ที่เตรียมผนวกเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ป่าภูเขาแก้วและป่าดงปากชม พื้นที่ป่าที่ได้ส่งมอบให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พื้นที่ป่าอนุรักษ์และป่าน้ำโสม และบางส่วนของอุทยานแห่งชาติภูเก้า - ภูพานคำ โดยสรุปแล้วจะผ่านพื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ ๑๖.๖๘๐ กิโลเมตร และผ่านพื้นที่ ส.ป.ก. ๘๘.๔๗๐ กิโลเมตร

๑.๓) จากการสอบถามผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ตามแนวเขตโครงการโดยการสุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลและรายละเอียดโครงการ และไม่ได้เข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลอุบล อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นพื้นที่จัดการวัสดุ ให้ข้อสังเกตว่า ตำบลอุบลอยู่ในพื้นที่รอยต่อระหว่างอำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี กับอำเภอโนนสัง และอำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีเทือกเขาภูพานวางตัวเป็นแนวกั้นเขตแดน ที่ผ่านมาเทศบาลตำบลอุบลยังไม่เคยได้รับการประสานหรือรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ แต่เมื่อพิจารณาจากแผนที่แนวโครงการ คาดว่าพื้นที่จัดการวัสดุน่าจะอยู่บริเวณบ้านหนองบัวเงิน ตำบลอุบล อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นที่ราบติดกับเขาภูพาน ก่อนเข้าไปตำบลปางกู่ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู แต่มีข้อสังเกตว่า จากแผนงานโครงการไม่มีแนวกิจกรรมการก่อสร้างในพื้นที่ตำบลอุบล แต่เพราะเหตุใดจึงกำหนดพื้นที่จัดการวัสดุในตำบลอุบล เนื่องจากหากกิจกรรมก่อสร้างอยู่ฝั่งจังหวัดหนองบัวลำภู ผู้ดำเนินการต้องขุดดินหรือวัสดุอุปกรณ์ข้ามภูพานมาฝั่งตำบลอุบล ซึ่งเป็นเส้นทางสูงชัน ประกอบกับตำบลอุบลและตำบลปางกู่ มีชาวบ้านหนองบัวเงินเหมือนกัน จึงมีข้อสังเกตว่าการกำหนดพื้นที่จัดการวัสดุที่ตำบลอุบลนั้น ถูกต้องแล้วหรือไม่

๑.๔) จากการสอบถามผู้แทนกลุ่มประชาชนที่จะได้รับผลกระทบด้านที่ดินตามแนวเขตโครงการโดยการสุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ได้รับหนังสือขอความร่วมมือให้ตอบแบบสำรวจ โดยมีเจ้าหน้าที่จากบริษัทที่ปรึกษาติดต่อมาทางโทรศัพท์เพื่อติดตามให้ตอบแบบสำรวจ โดยให้แสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยกับโครงการหรือไม่ และยินดีที่จะให้ใช้ที่ดินพื้นที่เพื่อดำเนินโครงการหรือไม่ แต่ไม่ได้แจ้งโดยตรงว่าผู้ได้รับแบบสอบถามจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบด้านที่ดินอย่างไร ทั้งแนวเขตโครงการจำนวนพื้นที่ที่จะได้รับผลกระทบ และอัตราค่าชดเชยเยียวยา ประชาชนจึงไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามดังกล่าว บางส่วนจึงไม่ตอบกลับ ส่วนผู้ที่ตอบกลับก็เกิดความกังวลว่าจะสูญเสียที่ดินหรือไม่ เนื่องจากไม่ทราบรายละเอียดที่ชัดเจนว่าที่ดินของตนจะได้รับผลกระทบจากโครงการมากน้อยเพียงใด รวมทั้งประชาชนในพื้นที่รายอื่นก็ไม่ได้ทราบข้อมูล เช่น เจ้าของที่ดินแปลงข้างเคียง ซึ่งหากมีการดำเนินโครงการและมีผลกระทบต่อที่ดินข้างเคียง อาจทำให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ ยังมีเรื่องค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำ การก่อสร้างคันกั้นน้ำ ถนน การใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนหลังจากดำเนินโครงการ เช่น กรณีที่ดินถูกแบ่งแยกเป็นสองฝั่งจะเยียวยาอย่างไร การเลี้ยงสัตว์จะข้ามคลองอย่างไร เป็นต้น ประชาชนเห็นว่าเจ้าของโครงการและบริษัทที่ปรึกษามีข้อมูลและรายละเอียดโครงการอยู่แล้ว แต่กลับไม่นำข้อมูลมาเปิดเผยต่อประชาชนอย่างชัดเจน จึงต้องการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการตัดสินใจ

๒) รายงานสรุปการเสวนา เรื่อง “Policy Dialogue ก้าวสู่ปีที่ ๕ พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ : สิทธิมนุษยชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่วมกับศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๕ ผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากรได้ร่วมกันอภิปรายและให้ความเห็นสรุปได้ดังนี้

๒.๑) [REDACTED] ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ คณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กล่าวถึงความเป็นมาของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งตราขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย โดยปรับให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดนโยบายและจัดทำยุทธศาสตร์แยกออกจากหน่วยปฏิบัติ คือ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ขึ้นตรงต่อคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่กำกับดูแลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาพรวมของประเทศ (regulator) แต่หลังจากพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับ พบปัญหา คือ ผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นหน่วยงานที่ตั้งใหม่ แต่บุคลากรส่วนใหญ่โอนย้ายมาจากหน่วยงานภาคปฏิบัติ (operator) ที่คุ้นเคยกับการผลักดันงานในระดับโครงการ จึงยังขาดความเข้าใจบทบาทในการกำกับดูแลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ส่วนองค์ประกอบที่สำคัญตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ ถูกจัดลำดับไว้ภายหลังและดำเนินการล่าช้าไม่เป็นไปตามกรอบระยะเวลา

/ นอกจากนี้ ...

นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตต่อการจัดทำโครงการภายใต้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งพบปัญหา คือ หน่วยงานเจ้าของโครงการกำหนดเป้าประสงค์ของการศึกษาไว้ก่อนแล้ว ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมมีปัญหา อีกทั้งหน่วยงานไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาผลกระทบ สังเกตได้จากสัดส่วนงบประมาณที่ใช้ในการศึกษามีน้อย เมื่อเทียบกับงบประมาณทั้งหมดของโครงการ ส่วนมาตรการลดผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในรายงาน กลับไม่ถูกนำไปปฏิบัติและติดตาม ดังนั้น ในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ ควรต้องปรับเกณฑ์มาตรฐานในการตีกรอบและระบุผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder) ให้แตกต่างจากโครงการลักษณะอื่น ซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติและผู้ถูกร้องที่ ๑

๒.๒) [REDACTED] อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ให้ความเห็นว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝน ๑,๓๐๐ มิลลิเมตรต่อปี มีปริมาณน้ำมากกว่า ๒๒๐,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี มีปริมาณน้ำท่าประมาณ ๖๐,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ข้อจำกัดในการจัดการทรัพยากรน้ำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทราย กักเก็บน้ำได้ยาก มักสะสมเป็นน้ำบาดาลแต่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ เนื่องจากพื้นที่ใต้ดินเป็นดินเค็ม และไม่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ในการสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ ดังนั้น จึงเห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือควรมีวิธีบริหารจัดการน้ำแบบเฉพาะ ไม่ควรทำโครงการขนาดใหญ่ แต่ควรบริหารจัดการน้ำจากแหล่งน้ำฝนที่มีในแต่ละพื้นที่ ซึ่งใช้งบประมาณน้อยและสามารถออกแบบให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้มากกว่า

๒.๓) [REDACTED] ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสังคม อนุรักษ์ภาคลุ่มน้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ให้ความเห็นสรุปได้ว่า การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ใช้น้ำ ทั้งแม่น้ำสายหลักและสายรอง ในการออกแบบและจัดการแม่น้ำร่วมกัน โดยใช้ศูนย์ข้อมูลประจำลุ่มน้ำในการวางแผนเชิงนโยบายและการจัดทำโครงการกิจกรรม ในฐานะเป็นเครื่องมือกลั่นกรองที่ทำให้นักวิจัยจากหลายสาขาส่งเสริมการทำงานและประเมินผลการวิจัยร่วมกัน แต่ที่ผ่านมากระบวนการมีส่วนร่วมจากภาควิชาการเท่านั้น ยังขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนในการบริหารจัดการลุ่มน้ำภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งต้องอาศัยความรู้จากประชาชนในหลายอาชีพ ทั้งจากการเกษตร ประมง การค้าขาย เพื่อให้มีส่วนร่วมกับนักวิชาการในการออกแบบเพื่อจัดทำข้อมูล วางแผนผลกระทบเชิงกลยุทธ์ร่วมกัน ตั้งแต่การกำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัย วิธีการศึกษาวิจัย การประเมิน การประเมิน วิธีการประเมิน วิธีเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ต่อภาครัฐ ซึ่งต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทั้งข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์และข้อมูลในมิติอื่น ๆ ในเชิงสังคม

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นว่า กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องทั้งสองได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง : การพัฒนาระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย – เชื่อนอุบลรัตน์ หรือไม่ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐^๑ มาตรา ๔๑ ได้ให้การรับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ และมาตรา ๔๓ (๒) และ (๓) ได้ให้การรับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการมีส่วนร่วม

/ ในการจัด ...

^๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(๓) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๕๗ รัฐต้อง

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) อนุรักษ์ คุ่มครอง บำรุงรักษา พื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๘ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน หรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและไม่ชักช้า

ในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งสามารถเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ หรือต่อนโยบายการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน โดยเป็นหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๕๗ (๒) ที่จะต้องดำเนินการให้เกิดการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พัฒนา บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว และมาตรา ๕๘ ยังได้วางหลักไว้ในกรณีที่รัฐจะดำเนินการใดหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้อื่นดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อม รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ประชาชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาต โดยรัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด นอกจากนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ ๑^๒ ยังได้ให้การรับรองสิทธิในการร่วมกำหนดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการพัฒนาสิทธิทางเศรษฐกิจและการจัดการโรคภัยและทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องไม่ลดทอนวิถีชีวิตของประชาชน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งผลประโยชน์ร่วมกัน

๓.๒ กรณีตามคำร้องทั้งสองมีประเด็นที่ต้องพิจารณาประการแรกว่า การดำเนินโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย์ ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง : การพัฒนาระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย-เขื่อนอุบลรัตน์ สอดคล้องตามกลไกการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ หรือไม่ อย่างไร

๓.๒.๑ พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีเจตนารมณ์ให้บูรณาการเกี่ยวกับการจัดสรร การใช้ พัฒนา บริหารจัดการ บำรุงรักษา พัฒนา อนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และสิทธิในน้ำ เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบริหารทรัพยากรน้ำให้ประสานสอดคล้องกันในทุกมิติอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งวางหลักเกณฑ์ประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้าถึงทรัพยากรน้ำสาธารณะ ตลอดจนจัดให้มีองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งในระดับชาติ ระดับลุ่มน้ำ และระดับองค์กรผู้ใช้น้ำ สะท้อนการ

/ มีส่วนร่วม ...

^๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ข้อ ๑ วรรคสอง เพื่อบรรเทาความทุกข์ยากของชนชาติทั้งปวงอาจจัดการโรคภัยและทรัพยากรธรรมชาติของตนได้อย่างเสรี โดยไม่กระทบต่อพันธกรณีใด ๆ อันเกิดจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งผลประโยชน์ร่วมกันและกฎหมายระหว่างประเทศ ประชาชาติจะไม่ถูกกลั่นแกล้งทางยังชีพของตนไม่ว่าในกรณีใด

มีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อร่วมกันบริหารทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผ่านกลไก การจัดทำนโยบายและแผนแม่บทเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดทำผังน้ำ และแผนแม่บท ในระดับลุ่มน้ำ ซึ่งในการดำเนินการ ต้องจัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน คณะกรรมการลุ่มน้ำ องค์การผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้เสีย หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ในวาระเริ่มแรก หลังประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ บทเฉพาะกาล ได้กำหนดให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ จัดทำผังน้ำและรายการประกอบผังน้ำเสนอคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติเพื่อพิจารณา และให้ตรา พระราชกฤษฎีกากำหนดลุ่มน้ำภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับ แต่คณะกรรมการลุ่มน้ำ ได้รับการแต่งตั้งเมื่อปี ๒๕๖๕ และการจัดทำผังน้ำยังอยู่ระหว่างดำเนินการ

๓.๒.๒ โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง เป็นโครงการที่ ผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ทางวิศวกรรม และการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม (EIA) รวมทั้งการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) เมื่อปี ๒๕๔๘ - ๒๕๕๕ ต่อมา หลังจากพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีผลใช้บังคับ ผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้จัดทำ แผนหลักการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงและลำน้ำสาขาของแม่น้ำโขง โดยเน้นการจัดหาแหล่งน้ำ เพื่อการยังชีพในพื้นที่เกษตรน้ำฝน และพัฒนาการใช้น้ำภายในลุ่มน้ำในประเทศให้เต็มศักยภาพ หากการใช้น้ำในประเทศไม่เพียงพอ จึงจะพิจารณาผันน้ำโขงเข้ามาเสริมความต้องการใช้น้ำในลุ่มน้ำภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแผนดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๓ โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูลฯ อยู่ในแผนระยะที่ ๓ ซึ่งผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้ทบทวนและวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดินใหม่ ปรับระยะการพัฒนาให้เร็วขึ้น และแบ่ง การพัฒนาออกเป็น ๔ ระยะ^๓ และอยู่ระหว่างการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

๓.๒.๓ ระหว่างจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการบริหาร จัดการน้ำ โขง เลย ซี มูลฯ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้จัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ^๔ แล้วเสร็จเมื่อปี ๒๕๖๕ ซึ่งรายงานดังกล่าวจะนำไปบูรณาการกับแผน หลักการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐^๕ และแผนปฏิบัติการบริหาร

/ จัดการ ...

^๓ โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูลฯ แบ่งการพัฒนาเป็น ๔ ระยะย่อย รวมพื้นที่ ๓๑.๗๑ ล้านไร่ ดังนี้ ระยะที่ ๑ พัฒนาพื้นที่ ๑.๖๗ ล้านไร่ เป็นการเติมน้ำให้อ่างเก็บน้ำเดิมที่มีปัญหาน้ำไหลเข้าอ่างปริมาณน้อย ระยะที่ ๒ พัฒนาพื้นที่ ๔.๖๐ ล้านไร่ ในพื้นที่ต้นน้ำชีและต้นน้ำมูล ซึ่งขาดแหล่งเก็บกักน้ำ ปริมาณฝนตกน้อย ระยะที่ ๓ พัฒนาพื้นที่ ๑๕.๑๕ ล้านไร่ ในพื้นที่ตอนกลางของลุ่มน้ำโขง ซี มูล ซึ่งเป็นพื้นที่ราบตอนกลาง ระยะที่ ๔ พัฒนาพื้นที่ ๑๐.๓๖ ล้านไร่ ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง ซี มูล ตอนล่าง ซึ่งมีปริมาณฝนเฉลี่ยสูง

^๔ จัดทำโดย บริษัท

เผยแพร่เมื่อปี ๒๕๖๕

^๕ แผนหลักการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐ เป็นการจัดทำแผน ในระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดเป้าหมายของ “แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ.

จัดการลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ จากการศึกษา SEA พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ในลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำคล้ายคลึงกัน คือ ขาดแคลนน้ำในหน้าแล้ง และต้องพัฒนาศักยภาพแหล่งเก็บกักน้ำ แต่อาจแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่และปัจจัยแวดล้อม ซึ่งทางเลือกการพัฒนาที่เหมาะสมจากความคิดเห็นของประชาชนลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือโดยรวม สำหรับใช้เป็นกรอบจัดทำแผนหลักและแผนปฏิบัติการบริหารจัดการลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ คือ การปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรน้ำ โดยการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำและประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ ให้สามารถขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ของลุ่มน้ำ

ส่วนการจัดทำรายงานการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) ลุ่มน้ำชี^๖ ได้ดำเนินการแล้วเสร็จตั้งแต่ปี ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาการศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ และดำเนินการโดยบริษัทที่ปรึกษากลุ่มเดียวกัน จากการศึกษา SEA พบว่า พื้นที่ลุ่มน้ำชีมีปัญหาดังกล่าว น้ำท่วม น้ำเสีย และแหล่งเก็บกักน้ำไม่เพียงพอ ซึ่งทางเลือกการพัฒนาที่เหมาะสมจากความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ลุ่มน้ำชี คือ การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านทรัพยากรน้ำในระดับพื้นที่และพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตร แต่จากการพิจารณาความเหมาะสมของทางเลือกการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย ตามรายงาน SEA เห็นว่า การพัฒนาเกษตรเชิงธุรกิจเป็นศูนย์กลางของอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการพัฒนาลุ่มน้ำชี ซึ่งรวมถึงการผันน้ำโขงเข้ามาเพื่อเพิ่มต้นทุนน้ำการพัฒนา สำหรับทางเลือกของผู้มีส่วนได้เสียควรกำหนดเป็นแผนพัฒนาระยะสั้นและระยะกลาง

๓.๒.๔ จากข้อเท็จจริงข้างต้นเห็นว่า โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ เกิดจากการทบทวนแนวคิดการผันน้ำจากแม่น้ำโขงไปยังลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูล ซึ่งขณะที่เริ่มศึกษาโครงการตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ เป็นต้นมา กลไกที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ เช่น การจัดทำผังน้ำเพื่อให้เห็นแผนที่หรือแผนผังแสดงระบบทางน้ำในภาพรวมทั้งหมด การแต่งตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ องค์กรผู้ใช้น้ำ เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียอย่างแท้จริง และสะท้อนสภาพอุทกวิทยา สภาพภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และวิถีชีวิตของประชาชนในการใช้น้ำ รวมถึงการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในระดับลุ่มน้ำ เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพและปัญหาในการพัฒนาทรัพยากรด้านน้ำให้มีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

/ ซึ่งกลไก ...

๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)” ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ทั้ง ๖ ด้าน ประกอบด้วย (๑) การจัดการน้ำอุปโภค – บริโภค (๒) การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต (๓) การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย (๔) การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ (๕) การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน และ (๖) การบริหารจัดการ ให้มีความเป็นรูปธรรมชัดเจน เพื่อให้การนำไปสู่การปฏิบัติในขอบเขตพื้นที่ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือเกิดประสิทธิผลสูงสุด

^๖ จัดทำโดย บริษัท

เผยแพร่เมื่อปี ๒๕๖๓

ซึ่งกลไกเหล่านี้เป็นหนึ่งในช่องทางที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้เสีย ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นของตน ดังจะเห็นได้จากผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือและลุ่มน้ำชี ที่ประชาชนได้เสนอทางเลือกการพัฒนาโดยเน้นการบริหารจัดการน้ำในระดับพื้นที่ การขับเคลื่อนแผนหลักและแผนปฏิบัติการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจึงควรมุ่งเน้นไปที่การปรับปรุงประสิทธิภาพและการบริหารความเสี่ยงในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ภูมินิเวศ บริบทการใช้น้ำในแต่ละพื้นที่ และต้องดำเนินไปโดยการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากองค์กรผู้ใช้น้ำ ผู้ใช้น้ำ และประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกระบวนการดังกล่าวอย่างแท้จริง การที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ขับเคลื่อนและผลักดันโครงการบริหารจัดการน้ำโขง เลย ชี มูล โดยแรงโน้มถ่วง : การพัฒนาระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย - เชื่อนอบลรัตน์ ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่และใช้งบประมาณจำนวนมาก ก่อนที่การจัดทำกลไกต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ จะแล้วเสร็จ จึงเห็นว่าไม่สอดคล้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วม

๓.๓ กรณีมีประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูล โดยแรงโน้มถ่วง : การพัฒนาระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย - เชื่อนอบลรัตน์ เป็นไปตามที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หรือไม่ อย่างไร

โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ เป็นโครงการที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณา โดยบุคคลและชุมชนมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการ นอกจากนี้ รัฐยังต้องพึงระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด ซึ่งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงและความหมายนั้น จะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้หลักประกันในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยมีประเด็นย่อย ดังนี้

๓.๓.๑ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูลฯ เห็นว่า

๑) คู่มือแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดให้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย ๒ ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ ๑

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการที่จะเกิดขึ้น และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งขอบเขตการศึกษา และการประเมินทางเลือก โครงการ อีกทั้งยังเป็นการนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการรับฟังความคิดเห็นมาใช้ประกอบการ ศึกษา และการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ครบถ้วน และครั้งที่ ๒ เป็นการรับฟัง ความคิดเห็นต่อการจัดทำร่างรายงานและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการ ติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในรายงานและมาตรการต่าง ๆ

๒) ผู้ถูกร้องที่ ๑ ได้จัดกระบวนการมีส่วนร่วมโครงการ ๒ ระดับ ดังนี้

๒.๑) การประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม ได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็น ๓ ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ ๑ ปฐมนิเทศโครงการ ๒ เวที (จังหวัดเลยและจังหวัดหนองบัวลำภู) มีผู้เข้าร่วมประชุม รวม ๒๖๖ คน ครั้งที่ ๒ ประชุมกลุ่มย่อย ๓ เวที (อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อำเภอสุวรรณคูหา และอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู) มีผู้เข้าร่วมประชุม รวม ๕๗๙ คน และครั้งที่ ๓ ปัจฉินิเทศโครงการ ๓ เวที (จังหวัดเลย ๑ เวที และจังหวัดหนองบัวลำภู ๒ เวที) มีผู้เข้าร่วมประชุม รวม ๕๖๒ คน นอกจากนี้ ได้ประชาสัมพันธ์โครงการเพิ่มเติมผ่านสื่อ แผ่นพับ โปสเตอร์ เว็บไซต์ และติดประกาศตามส่วนราชการ และสรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นส่งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่และประชาสัมพันธ์ จังหวัด

๒.๒) การสำรวจความคิดเห็นของผู้ได้รับผลกระทบด้านทรัพย์สิน โดยใช้ แบบสอบถาม ๙๒๖ ราย เห็นด้วยกับโครงการ ๕๐๗ ราย ไม่เห็นด้วย ๔๑๙ ราย และได้สำรวจความคิดเห็นเพิ่มเติม ตามความเห็นของคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยเก็บเพิ่มได้ ๑๕ ราย จาก ๑๒๔ ราย รวมทั้งได้จัดรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมสำหรับกลุ่มนักวิชาการและ เครือข่ายต่าง ๆ ที่เป็นองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม และองค์กรพัฒนาเอกชน รวม ๓๒ องค์กร

๓) จากการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อรับฟังข้อเท็จจริงจากประชาชน ในพื้นที่อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู และการสุ่มสำรวจความคิดเห็นของผู้ที่จะได้รับผลกระทบ ตามแนวโครงการพาดผ่าน ทั้งจังหวัดเลย หนองบัวลำภู อุดรธานี และขอนแก่น พบว่า ประชาชนไม่ได้ รับทราบข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงการ อาทิ รายละเอียดโครงการ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น การเวนคืน ที่ดินและการชดเชยเยียวยา ข้อดีข้อเสีย โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงต่อทรัพย์สิน เนื่องจาก กลุ่มดังกล่าวได้รับแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ทำให้มีข้อจำกัดในการทำความเข้าใจข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ อีกทั้งถูกเร่งรัดจากเจ้าหน้าที่ในการตอบแบบสอบถามและส่งกลับ ซึ่งประชาชนไม่เข้าใจและไม่มั่นใจในการกรอกข้อมูล และไม่ทราบแน่ชัดว่าจะถูกเวนคืนที่ดินมากน้อยเพียงใด จึงมีข้อกังวลว่า การตอบแบบสำรวจดังกล่าวจะเป็นการยินยอมให้ใช้ที่ดิน นอกจากนี้ยังไม่ทราบว่า จะได้รับการชดเชยเยียวยาอย่างไร ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้สำคัญต่อการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ประชาชนให้ความเห็นว่า หากสูญเสียที่ดินทั้งหมดย่อมไม่เห็นด้วยกับโครงการ อีกทั้งในบางพื้นที่พบว่าการส่งแบบสอบถามผ่านทาง

แอปพลิเคชันไลน์ให้กับผู้นำชุมชนเพื่อนำไปแจ้งกับประชาชน โดยอ้างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งผู้นำชุมชนไม่สามารถให้ข้อมูลและรายละเอียดของโครงการแก่ประชาชนได้

๔) ในประเด็นย่อยนี้จึงเห็นว่า การจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผ่านมายังไม่สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมและสิทธิของประชาชนที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

๓.๓.๒ การศึกษาและประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เห็นว่า

๑) โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย์ ซี มูลฯ ระยะที่ ๑ เป็นการศึกษาและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเฉพาะโครงสร้างทางวิศวกรรมจากแนวผันน้ำโขงอีสาน และแนวผันน้ำซี - มูล รับผิดชอบโดยผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งได้กำหนดขอบเขตการศึกษาตามแนวเขตที่โครงการพาดผ่านออกไปข้างละ ๕๐๐ เมตร ครอบคลุมพื้นที่ ๔ จังหวัด มีกิจกรรมการก่อสร้างตั้งแต่พื้นที่ห้วยงานบริเวณปากแม่น้ำเลย อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และคลองชักน้ำ อุโมงค์แรงดัน คลองลำเลียงน้ำสลัดกับอุโมงค์ทางน้ำเปิด ผ่านพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู อุดรธานี เรื่อยไปจนถึงท้ายเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น รวม ๑๗๔.๔๔๙ กิโลเมตร จะมีผู้ได้รับผลกระทบด้านที่ดินจากการก่อสร้างในระยะที่ ๑ ทั้งหมด ๑,๐๓๕ ราย เป็นพื้นที่ทำกิน รวม ๑,๔๒๗ แปลง (๑๐,๘๖๕ ไร่) และสิ่งปลูกสร้าง ๓๐๓ หลัง โครงการดังกล่าวจึงเป็นโครงการที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม เนื่องจากประชาชนจะสูญเสียที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินจำนวนมาก ซึ่งสิทธิในที่ดินและที่อยู่อาศัยดังกล่าวได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เนื่องจากมีผลเชื่อมโยงต่อการให้หลักประกันของรัฐในการคุ้มครองสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอของบุคคล^๗ ซึ่งรวมไปถึงสิทธิในการครอบครองที่ดินหรือทรัพย์สิน หากบุคคลจำเป็นต้องย้ายออกจากที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกิน รัฐควรจะต้องกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือโดยการปรึกษาหารือร่วมกับกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ

๒) จากการตรวจสอบพบว่า ที่ดินที่จะได้รับผลกระทบส่วนใหญ่เป็นที่ดินเกษตรกรรมซึ่งประชาชนใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพ เช่น ทำสวน ปลูกข้าว เป็นต้น นอกจากผลกระทบจากโครงการจะเกิดขึ้นเกิดต่อตัวทรัพย์สินแล้ว ประชาชนยังอาจได้รับผลกระทบทางสังคมจากการไม่มีที่ดิน

/ ทำกิน ...

^๗ เอกสารความเห็นทั่วไป ฉบับที่ ๗ ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (General Comment No. 7: The Right to adequate housing (art. 11 (1) of the Covenant): Forced evictions) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของรัฐภาคีที่ต้องรับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ และสภาพการครองชีพที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐภาคีจะต้องดำเนินการขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อประกันการทำให้สิทธินี้เป็นจริง ซึ่งหมายความว่ารวมถึงสิทธิการครอบครองที่ดินหรือทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด ทุกคนจะต้องมีความมั่นคงในการเป็นเจ้าของระดับหนึ่งเพื่อที่จะประกันการคุ้มครองทางกฎหมายในการที่จะไม่ถูกขับไล่ รื้อถอน ขู่ว่าจะ หรือคุกคามให้ย้ายออกจากที่อยู่อาศัย ซึ่งรัฐต้องมีมาตรการโดยการปรึกษาหารือร่วมกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ไม่อาจจัดหาที่อยู่อาศัยได้เอง

ทำกิน หรือไม่สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินที่เหลือได้เต็มศักยภาพ ในการศึกษาประเมินผลกระทบด้านสังคมและการให้ข้อมูลในประเด็นนี้ จึงจำเป็นต้องชี้ให้เห็นถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่เป็นรูปธรรม รวมถึงทางเลือกของผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น สิทธิประโยชน์จากการสละการครอบครองที่ดิน แนวทางการชดเชยเยียวยาหรือการกำหนดค่าทดแทนที่เป็นธรรม สิทธิของประชาชนในกรณีที่ไม่นิยมนยอมให้ใช้ที่ดิน หรือการให้ข้อเสนอแนะรวมถึงการร่วมออกแบบโครงการเพื่อลดผลกระทบต่อตนเอง เป็นต้น เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ และส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการดำเนินโครงการของรัฐ ซึ่งรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อผู้ได้รับผลกระทบว่า การเสียดสทรัพย์สินของตนหรือสิทธิบางอย่างเป็นพิเศษ เช่น สิทธิทำกิน หรือสิทธิในที่อยู่อาศัย เพื่อประโยชน์ส่วนรวม จะได้รับการชดเชยเยียวยาตามมาตรฐานที่เพียงพอต่อการครองชีพ รวมทั้งวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป โดยคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับนั้น ต้องเป็นธรรมและไม่น้อยกว่าเดิม

๓) นอกจากนี้ หลังจากดำเนินการพัฒนาในระยะที่ ๑ ช่วงที่ ๑ แล้วเสร็จ ผู้ถูกร้องที่ ๒ จะศึกษาและประเมินผลกระทบการพัฒนาระบบชลประทานในระยะต่อไป เช่น การส่งน้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำ การขุดลอก การสร้างฝาย ประตุน้ำ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งในแหล่งน้ำธรรมชาติและโครงสร้างทางวิศวกรรมที่จะถูกสร้างขึ้น ในบางกิจกรรมอาจจำเป็นต้องใช้ที่ดินเพิ่มเติมหรืออาจกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการใช้น้ำของประชาชน การศึกษาและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในแต่ละระยะของการพัฒนาโดยแยกส่วนกัน และการให้ข้อมูลเฉพาะการพัฒนาโครงการระยะที่ ๑ จึงไม่เพียงพอต่อการพิจารณาตัดสินใจของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งยังมีผลเชื่อมโยงกับสิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นตามเจตจำนงของชุมชน

๔) ในประเด็นย่อยนี้จึงเห็นว่า การทำหน้าที่ในการศึกษาและประเมินผลกระทบโครงการบริหารจัดการน้ำโขง เลย์ ซี มูลา ของผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ ยังไม่สอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๓.๔ จากข้อเท็จจริงตามข้อ ๓.๒ และข้อ ๓.๓ แม้ปัจจุบันรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการดังกล่าวยังไม่ได้รับความเห็นชอบตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และอยู่ระหว่างผู้รับผิดชอบโครงการประสานจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากผู้คัดค้านเพิ่มเติม แต่เนื่องจากเป็นโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ใช้งบประมาณจำนวนมาก^๔ และ มีผลกระทบต่อประชาชนเป็นวงกว้าง กระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

/ ทั้งตามกลไก ...

^๔ โครงการบริหารจัดการน้ำโขง เลย์ ซี มูลา ระยะที่ ๑ จะใช้งบประมาณในการดำเนินการ ประมาณ ๑๔๔,๗๓๙ ล้านบาท ส่วนการพัฒนาทั้ง ๔ ระยะ คาดว่าจะใช้งบประมาณในการดำเนินการ รวมประมาณ ๑,๙๖๖,๑๕๓ ล้านบาท

ทั้งตามกลไกของพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ และในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จึงไม่ใช่เพียงแต่การดำเนินการให้ครบถ้วนในเชิงกระบวนการเท่านั้น แต่รัฐมีหน้าที่ในการรับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงสิทธิในเชิงเนื้อหาของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ได้รับผลกระทบ ต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน บนพื้นฐานของการได้รับทราบข้อมูลและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจ ประกอบกับในอดีตที่ผ่านมา พบปัญหาการพัฒนาโครงการโขง ชี มูล^๙ เช่น น้ำท่วมนอกเขตชลประทาน การชดเชยเยียวยาไม่ทั่วถึง เป็นต้น ซึ่งคณะรัฐมนตรีต้องอนุมัติงบประมาณช่วยเหลือประชาชนเพิ่มเติมภายหลัง เช่น ฝ่ายห้วยนา^{๑๐} ฝ่ายราชสีไศล^{๑๑} ฝ่ายกุมภวาปี^{๑๒} เป็นต้น นอกจากนี้ สปป.ลาว จะพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนसानะคาม โดยมีที่ตั้งโครงการอยู่เหนือพื้นที่ห้วยนางแนวผันน้ำโขงอีสาน บริเวณปากแม่น้ำเลยออกไปประมาณ ๑๒ กิโลเมตรตามลำน้ำ ซึ่งจากการคาดการณ์ผลกระทบจากโครงการดังกล่าวของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission Secretariat: MRCS)^{๑๓} พบว่า ขนาด ระยะเวลา อัตราการเปลี่ยนแปลงการระบายน้ำของเขื่อนसानะคาม จะมีผลต่อความผันผวนของระดับน้ำในแม่น้ำโขง ดังนั้น การพิจารณาและขับเคลื่อน

/ โครงการ ...

^๙ คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๓๒ มีมติอนุมัติงบประมาณ ๑๘,๐๐๐ ล้านบาท ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ดำเนินโครงการโขง ชี มูล ซึ่งเป็นโครงการจัดหาและบริหารการใช้น้ำอย่างผสมผสานจากแม่น้ำสายหลัก ได้แก่ แม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำโขง ซึ่งแบ่งการพัฒนาก่อเป็น ๓ ระยะ โดยระยะที่ ๑ พัฒนาระบบการนำน้ำจากแม่น้ำโขง โดยสร้างระบบผันน้ำบนลำน้ำชี ๖ ฝ่าย บนลำน้ำมูล ๕ ฝ่าย และระบบกระจายน้ำและส่งน้ำไปยังลำน้ำสาขา ๘ ฝ่าย เช่น ฝ่ายชนบท ฝ่ายกุมภวาปี ฝ่ายราชสีไศล ฝ่ายห้วยนา เป็นต้น ทั้งนี้ กรมชลประทานได้รับโอนภารกิจงานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและโครงการแหล่งน้ำจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา

^{๑๐} คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติการจ่ายเงินค่าทดแทนให้แก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโครงการฝ่ายห้วยนา จังหวัดศรีสะเกษ ๓ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๔ จำนวน ๑๐๔ แปลง วงเงิน ๖๒,๐๗๘,๖๖๒.๕๐ บาท

ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ จำนวน ๓๕๐ แปลง วงเงิน ๓๔.๖๗ ล้านบาท

ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๕ จำนวน ๔๓๓ แปลง วงเงิน ๕๒,๓๔๐,๙๑๘.๗๕ บาท

^{๑๑} คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๖ มีมติอนุมัติการจ่ายเงินชดเชยแทนการจัดสรรที่ดินแปลงอพยพเป็นกรณีพิเศษให้แก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโครงการฝ่ายราชสีไศลในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑,๕๙๐ ราย วงเงิน ๑,๓๓๙,๖๖๔,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีเคยมีมติจ่ายเงินชดเชยให้กับราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากโครงการดังกล่าว ตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ - ๒๕๖๒ รวม ๑๒ ครั้ง จำนวน ๑๓,๐๖๐ แปลง

^{๑๒} คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๕ มีมติอนุมัติการจ่ายค่าขนย้าย (ค่าที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ) เป็นกรณีพิเศษให้แก่เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโครงการฝ่ายกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่ยังไม่ได้รับเงินค่าขนย้าย จำนวน ๒๒๒ แปลง วงเงิน ๕๘๓,๐๘๐,๔๕๓ บาท

^{๑๓} คณะกรรมการแม่น้ำโขง. (๒๕๖๔). บทสรุปสำหรับผู้บริหาร การประเมินผลกระทบข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็วจากการเปลี่ยนแปลงระดับน้ำด้านท้ายน้ำของโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำसानะคาม: บทเสริมของรายงานทบทวนด้านเทคนิค เพื่อสนับสนุนกระบวนการปรึกษาหารือล่วงหน้าของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนसानะคาม. นครหลวงเวียงจันทน์: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง.

โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูลฯ จึงต้องเป็นไปด้วยความรอบคอบ รับฟังข้อมูลจากทุกฝ่ายอย่างรอบด้าน และให้ประชาชนผู้ใช้น้ำ องค์กรผู้ใช้น้ำ และผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ริเริ่มโครงการ ในขั้นนี้จึงเห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง : การพัฒนาระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย - เชื่อนอุบลรัตน์ ของผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ มีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะ มาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุม ด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๓๐/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖ จึงมีมติว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง : การพัฒนาระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย - เชื่อนอุบลรัตน์ ของผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ มีการกระทำ หรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทาง ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ผู้ถูกร้องที่ ๑ ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๑) และ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๑) และ (๓) ประกอบมาตรา ๓๖ และ มาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ มาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๔.๑.๑ ให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติชะลอการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อมโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง ทุกระยะ

๔.๑.๒ ให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติทบทวนความจำเป็นและเหมาะสม ในการดำเนินโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง ทุกระยะ โดยมอบหมายให้ ผู้ถูกร้องที่ ๑ และผู้ถูกร้องที่ ๒ จัดการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล องค์กรผู้ใช้น้ำ ประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ทั้ง ๓ ลุ่มน้ำ รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียและที่อาจ ได้รับผลกระทบจากโครงการ เพื่อร่วมกันปรึกษาหารือและทบทวนความจำเป็นเหมาะสมในการดำเนิน โครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง โดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมีส่วนร่วมในการ เสนอทางเลือกในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและวิถีชีวิตวัฒนธรรมการ ใช้น้ำในพื้นที่ของตน สอดคล้องกับทางเลือกที่ประชาชนได้เสนอไว้ในการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับ

ยุทธศาสตร์ของกลุ่มน้ำ ที่มุ่งเน้นให้เกิดการบริหารจัดการกลุ่มน้ำที่มีศักยภาพ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ ภายใต้การสนับสนุนข้อมูลอย่างรอบด้าน ที่เพียงพอต่อการให้ข้อเสนอแนะและความเห็นก่อนการตัดสินใจ โดยอาจถอดบทเรียนผลกระทบจากการพัฒนาโครงการโขง ชี มูล เพื่อประกอบการพิจารณา

ทั้งนี้ ให้ดำเนินการทบทวนภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงานฉบับนี้

๔.๒ ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๔.๒.๑ ให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ เร่งรัดการจัดทำผังน้ำ และทบทวนผลการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของกลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มน้ำชี กลุ่มน้ำมูล โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ เนื่องจากการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของทั้งสามกลุ่มน้ำ ได้ดำเนินการแล้วเสร็จก่อนการแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มน้ำ ทั้งนี้ เพื่อให้คณะกรรมการกลุ่มน้ำ องค์กรผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้เสีย และประชาชนผู้ใช้น้ำ ได้มีส่วนร่วมอย่างครบถ้วน และเพื่อให้การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาด้านทรัพยากรน้ำ สอดคล้องกับความต้องการ ภูมินิเวศ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และวิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละพื้นที่อย่างยั่งยืน

๔.๒.๒ ให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาหลักเกณฑ์การพิจารณาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่เข้าข่ายต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยนำหลักการและกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ใช้น้ำ องค์กรผู้ใช้น้ำ คณะกรรมการกลุ่มน้ำ และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาเป็นแนวทางประกอบการให้ความเห็นของคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และหนังสือสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปติกาญจน์ สิทธิเดช

นายवलันต์ ภัยหลิกี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

